

MALİYE NEZÂRETİ

(bk. DEFTERDAR).

MALKOÇ BEY CAMİİ

Macaristan'ın Şikloş şehrinde
XVI. yüzyılda yapılmış cami.

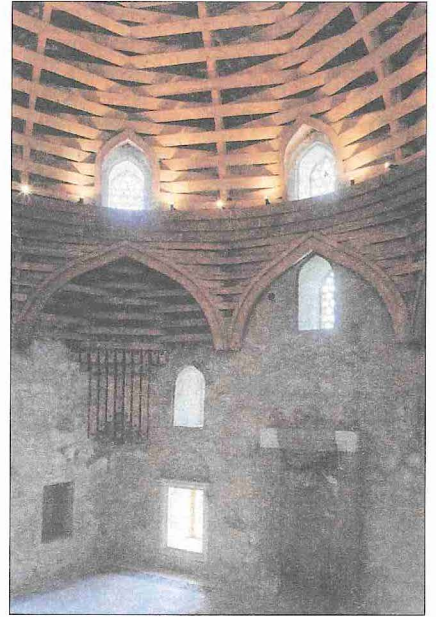
Macaristan'daki Peç (Peçuy) şehrinin 30 km. kadar güneyinde bulunan Şikloş, Osmanlı döneminde gerek tepedeki iç kalede gerekse eteğindeki aşağı kale ve dış varoşunda toplam sayısı Ekrem Hakkı Ayverdi tarafından on dört olarak tesbit edilen, fakat sadece bir tanesi yakın tarihlerde meydana çıkarılan cami ve mescidin bulunduğu önemli bir yerleşim birimidir. Dış varoшта yer alan Malkoç Bey Camii'nin bu devirde aynı adı taşıyan kişilerden hangisi tarafından yaptırıldığı açık olarak bilinmemektedir. Edirne'de de günümüzde hiçbir izi kalmayan Malkoç Bey Camii bulunmaktaydı. Fâtihten Sultan Mehmed döneminde yaşamış Malkoçoğlu Bâli Bey'den başka Bosna'da Banyaluka'da, 973'te (1565-66) vefat eden timar beylerinden bir başka Malkoç Bey'in türbesi mevcuttur. Peçuylu İbrâhim, 1004 (1595-96) yılında geçen bir olay dolayısıyla Segecin (Szeged) sancak beyi Kara Ali Bey'in kardeşi gazi Malkoç Bey'den bahsetmektedir (*Tarih*, I, 17). Şikloş'taki caminin bu zat tarafından yaptırılmış olması mümkündür. Macar araştırmacısı Gerö Gyözö ise caminin 1565'te vefat eden Bosna Klis sancak beyi Malkoç Bey tarafından inşa edilmiş olabileceğini ileri sürmektedir. Evliya Çelebi, Kanije'yi kurtarmak için çıkılan seferde uğradığı Şikloş'ta kalenin etrafı bir tarifini yaptıktan sonra beşi

müslümanlara, ikisi hıristiyanlara ait dış varoştaki mahallelerde yedi cami ve mescid bulunduğunu bildirerek bunlardan koruluk içinde olan Malkoç Bey Camii'nden kısaca bahseder. O yıllarda mevcut cami kurşun örtülü olup yüksek bir minareye sahipti.

Macaristan'dan Türkler'in çekilmesiyle Malkoç Bey Camii sahihsiz kalmış, bir müddet sonra büyük ölçüde değişikliğe uğramış ve ev haline getirilerek yaklaşık üç asır boyunca öylece kullanılmıştır. XIX. yüzyıl içlerinde çizilerek gravür olarak yayımlanan bir resim bu eski ibadet yerinin nasıl bir görünüme sokulmuş olduğunu göstermektedir. Resimde caminin sadece alt kat pencereleri görülmektedir. Dış cephelerine bitleştirilen iki merdiven, trompların başlangıç hizasında yapılan muhtemelen ahşap bir kata çıkışı sağlıyordu. Kubbe kasnağı da bir kat olarak kullanılıyor olmalıydı. Kubbenin üstü piramit biçiminde ahşap bir çatı ile örtülmüş, ayrıca yapıya iki de baca eklenmişti.

Türkler ayrıldıktan sonra Şikloş bölgesine hâkim olan kumandan Gabriele de Vecchi'nin İslâmî eserlere karşı yürüttüğü yıkımdan kurtulan cami, Osmanlı döneminde kalan birkaç mimari eseri bulup restore ederek ortaya koymaya büyük gayret gösteren Macar ilim adamları tarafından üzerindeki bütün eklemelerden ayıklanarak gerçek yapısı ile açığa çıkarılmıştır. Ancak cami zaman içinde birçok tâdilâta uğradığı gibi 1901'de kubbesi ve bir kısım duvarları yıkılmış (Gyözö, *Monuments*, s. 24-25), daha sonra da pek çok değişiklik görmüştür. 1980'e doğru çalışmalar başladığı sırada caminin içinde ve dışındaki eklemeler kısmen kaldırılmış, mimari ana çizgileriyle belirlenerek pencereler ve mihrap ortaya çıkarılmıştır. Ardından sürdürülen çalışmalarla cami 1992'de esaslı şekilde tamir edilmiştir. Restorasyon planlarında minaresi de olmasına rağmen son fotoğrafta minarenin yapılmadığı görülmektedir (1992'de tamamlanan restorasyon hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Gyözö v.dğr., *Siklós-Malkocs bey-dzsâmi*, s. 1-16). 1994 Bosna savaşı esnasında cami Bosnalı mülteciler tarafından ibadete açılmıştır.

Malkoç Bey Camii klasik kubbeli küçük bir ibadet yeri olarak tasarlanmış, aralarda tuğla da kullanılmak suretiyle moloz taşlardan yapılmıştır. Dış duvar yüzeylerinde meydana çıkarılan esas siva kalıntılarında aslında cephelerin kesme taş ve derzleri taklit edecek şekilde kapatıl-

Malkoç Bey Camii'nin harim kısmından bir görünüş

mış olduğu anlaşılmaktadır. Pencereler ise taş söveli ve tuğladan sivri kemerlidir. Dışarıdan 12 m. kadar uzunluğa sahip kare planlı bir yapı olan caminin her cephesinde altta ikiye büyük pencere vardır. Ayrıca üstte daha ufak pencerelerden başka kubbe kasnağında da pencereler bulunur. Yaklaşık 9,80 m. çapındaki kubbeğe geçiş köşe trompları ile sağlanmış. Hayli tahrip edilmiş olmasına rağmen mukarnaslı mihrabın üst kısmı bulunabilmiştir. Giriş cephesinde sağ taraftaki pencerenin içinden duvar kalınlığına oyulmuş bir merdiven başlangıcı yalnız temeli kalan minareye çıkışı sağlıyordu. Ekrem Hakkı Ayverdi, 1976'da yaptığı incelemeyle dayanarak bu ölçülerdeki ve bu tipteki camilerde genellikle rastlandığı gibi girişte kemerleri dört sütuna dayanan üç bölümün olduğunu tahmin etmiştir. Bu bölümlerin her biri kubbelerle örtülü olmalıydı (*Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri I*, s. 260, 263).

BİBLİYOGRAFYA :

Peçuylu İbrâhim, *Tarih*, I, 17, 46, 352-353; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VI, 302; Ayverdi, *Avrupa'da Osmanlı Mimârî Eserleri I*, s. 256, 257, 258, 259-263, rs. 256-269; G. Gyözö, *Monuments de l'architecture turque en Hongrie*, Budapest 1976, s. 24-25; a.mlf. - v.dğr., *Siklós-Malkocs bey-dzsâmi*, Budapest 1994, s. 1-16.

Malkoç Bey Camii - Şikloş / Macaristan

